

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

КЛЮЧОВІ ФАКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

KEY FACTS OF THE HARMONIZATION DIGITAL TRADE OF UKRAINE

В роботі розкрито факти про українську цифрову торгівлю. Досліджено ландшафт споживачів та проведено їх характеристики шляхом аналізу динаміки показників користувачів цифрової торгівлі у розвинутих країнах в порівнянні з Україною. Охарактеризовано поведінкову ситуацію покупок в Інтернеті шляхом аналізу сучасного стану проникнення цифрової торгівлі та рівня проникнення Інтернету. В роботі розкрито ключові аспекти цифрової торгівлі України. В дослідженні проаналізовано динаміку чистого обсягу продажів цифрової торгівлі серед 100 найкращих інтернет-магазинів України. В роботі розглянуто чистий обсяг продажів цифрової торгівлі серед 100 найкращих інтернет-магазинів України. На основі наведеного аналізу міжнародного досвіду автором запропоновано шляхи гармонізації цифрової торгівлі між Україною та розвинутими країнами. Впровадження гармонізації цифрової торгівлі дозволить усунути перешкоди для транскордонної цифрової торгівлі, збільшити обсяги транскордонної цифрової торгівлі та підготувати країну до майбутніх змін в цифровій торгівлі на глобальних ринках.

Ключові слова: діджиталізація, цифровізація, глобальний ринок, глобалізація, торговельні площадки, категорії продажу.

In the conditions of digitization of the world economy, there is a need for the development the digital trade. The work reveals the facts about Ukrainian's digital trade. Ukraine faces a lot of tasks related to the development of digital trade, which is why many works devoted to this issue have appeared in recent years. Despite the significant contribution of the scientific works described above, the current state of development of digital trade in Ukraine has not been finally resolved. Therefore, the author considers it expedient to conduct an analysis of the digital trade market in Ukraine. The purpose of the study is to reveal the peculiarities and facts of Ukraine's digital trade and to find ways to harmonize the digital environment between Ukraine and the EU. The landscape of consumers was studied and their characteristics were carried out by analyzing the dynamics of indicators of digital trade users in developed countries in comparison with Ukraine. The behavioral situation of Internet shopping is characterized by analyzing the current state of digital commerce penetration and the level of Internet penetration. Key aspects of Ukraine's digital trade are revealed in the work. The study analyzed the dynamics of net sales of digital trade among the 100 best online stores in Ukraine. The paper examines the net volume of digital trade sales among the 100 best online stores in Ukraine. Based on the above analysis of international experience, the author proposed ways to harmonize digital trade between Ukraine and developed countries. The work concluded that for the harmonization of digital trade between Ukraine and developed countries, it is necessary to practice the organization and implementation of digital trade, if the territory of the ecosystem functions similarly to the digital trade of the world, then this will be a guarantee of the development of digital trade on global markets. The implementation of harmonization of digital trade will remove obstacles to cross-border digital trade, increase the volume of cross-border digital trade and prepare the country for future changes in digital trade in global markets.

Key words: digitization, digitalization, global market, globalization, trading platforms, sales categories.

УДК 339

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.78-2>

Шевченко І.О.¹

к.е.н., доцент,
докторант кафедри
міжнародної економіки,
Навчально-науковий інститут
міжнародних економічних відносин
імені Б. Д. Гаврилишина
Західноукраїнського національного
університету

Shevchenko Iryna

B. Navrylyshyn Education
and Research Institute
of International Relations
Western Ukrainian National University

Постановка проблеми. На глобальному ринку цифрова торгівля надає можливості для розвитку бізнесу та доходів. Глобальний ринок надає доступ до понад 500 мільйонів споживачів із ринком цифрової торгівлі вартістю понад 700 мільярдів доларів США та річним темпом зростання в середньому 15% усередині країни та понад 25% для транскордонної електронної комерції. США та Європейський Союз, встановлюють власні правила цифрової торгівлі, процеси, ноу-хау та способи залучення зацікавлених сторін. Країни-члени Європейського Союзу очікують, що ці правила будуть розглянуті та дотримані торговими партнерами, включно з компаніями, що не входять до ЄС. В іншому випадку перешкоди та бар'єри, створені різними правилами в ЄС і третіх країнах,

ускладнюють трансакції цифрової торгівлі. Україна в умовах сьогодення стоїть на визначному для неї шляху євроінтеграції для забезпечення сталого розвитку економіки держави шляхом розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках.

Щоб усунути існуючі перешкоди та бар'єри для загальноєвропейської цифрової торгівлі для громадян і підприємств, потрібна гармонізація цифрового середовища між Україною та з ЄС. Це включає гармонізацію системи цифрової торгівлі та наближення до відповідного законодавства та стандартів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах діджиталізації економіки світу постає необхідність у розвитку цифрової торгівлі. Розвинуті країни з цим завданням справляються краще,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8188-3551>

ніж країни які розвиваються. Саме тому, в рамках дослідження автором проаналізовано праці закордонних вчених таких як: Huarping G., Binhua G. [2], Meeterenab M., Trincado-Munozac F., Tzameret H. R., Vorleye T. [3], Hi B. [4], Okorieac O., Russellb J., Cherringtonc R., Fisherd O., Charnleyс F. [5], Penga Y., Changqi T. [6]. В цих роботах автори переосмислюють цифрову трансформацію за допомогою аналізу технологічного простору та розкривають процес інтеграції розвитку транскордонної цифрової торгівлі.

Перед Україною стоїть дуже багато завдань, пов'язаних із розвитком цифрової торгівлі, саме тому багато праць присвячених цієї проблематиці з'явились за останні роки. Цифрова трансформація бізнесу розглянута в роботі Гринько П. Л. [7]. Основою дослідження стала праці Ночвай В., Корявець М., Кульчицький І., Олексюк Л., Приходько О., Гороховський К., Грига В. [8] та Синявської О. О. [10] в якій розкрито шляхи гармонізації цифрового ринку України з країнами ЄС.

Попри значний внесок вище описаних наукових праць, остаточно не вирішено сучасний стан розвитку цифрової торгівлі в Україні. Тому автором вважається за доцільне провести аналіз ринку цифрової торгівлі в Україні.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у розкритті особливостей та фактів цифрової торгівлі України та пошуку шляхів гармонізації цифрового середовища між Україною та з ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток цифрової торгівлі для України є запорукою поглиблення економічної інтеграції у внутрішній ринок ЄС, а також сприяння цифровізації України відповідно до європейських та міжнародних стандартів. Саме це передбачає розширення

взаємного доступу до онлайн-ринків і цифрових послуг та вихід цифрової торгівлі на глобальні ринки. Потенційні економічні вигоди від інтеграції України включає два основні канали впливу: регуляторне наближення в цифровій сфері між Україною та ЄС, що зменшить регуляторні обмеження цифрової торгівлі між Україною та ЄС, та прискорення цифрової трансформації в Україні. На рис. 1 наведено факти про цифрову торгівлю в умовах сьогодення.

Як видно, з рис. 1 цифрова торгівля в Україні насьогодні поєднує три аспекти, а саме споживачі, ринок та торговельні площадки. Аналіз даним, дав змогу автору зробити висновок, що 19 мільйонів споживачів на 2021 рік обрали цифрову торгівлю, 60% проникнення Інтернету в Україні та 44% населення робить покупки онлайн.

Найбільша категорія на основі чистих продажів в Україні є харчування та особистий догляд, ринок цифрової торгівлі на 54% зріс з 2018–2020 роки та 985 млн. доларів продажу було здійснено за 2020 рік.

Частка продажів 5 найкращих українських магазинів у 100 найкращих загальних чистих продажах складає 30%. До ТОП-5 найкращій онлайн магазинів входять міжнародно відомі марки. Ці факти свідчать, про безперечну актуальність цифрової торгівлі та вкрай необхідний розвиток. До того ж варто зазначити, що очікується, що до 2025 року кількість користувачів цифрової торгівлі в Україні зросте на 24% до 23 мільйонів користувачів.

Для України найбільше бар'єрів пов'язано з транскордонними електронними платежами та розрахунками, захистом прав інтелектуальної власності в Інтернеті, транскордонними електронними транзакціями (наприклад, розбіжність національних вимог до зовнішньоекономічних угод,

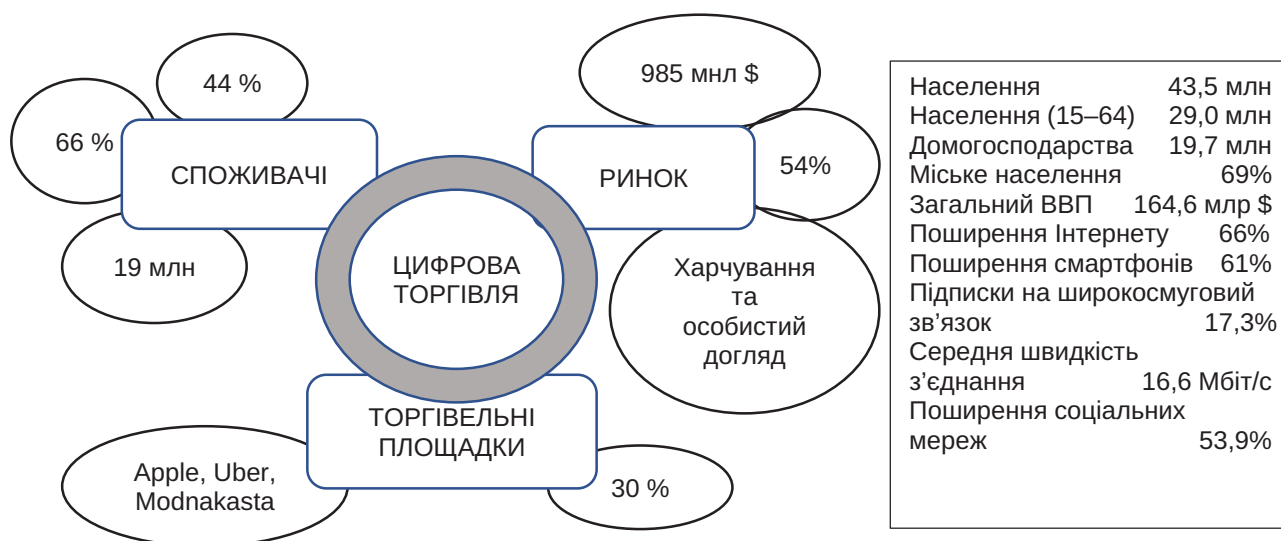

Рис. 1. Факти про цифрову торгівлю України: ключові висновки

Джерело: систематизовано автором за [8; 9; 13]

у тому числі електронних, від міжнародної практики та стандартів, відсутність практичних механізмів застосування електронного цифрового підпису в зовнішньоекономічних контрактах, відсутність взаємного визнання електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг між Україною та основними торговельними партнерами тощо), інші бар'єри (вимоги до використання локального програмного забезпечення та криптографії тощо). Ці регуляторні обмеження суттєво перешкоджають розвитку транскордонного співробітництва та інтеграції України до європейського та світового цифрового простору.

Розвиток цифрової торгівлі сприятиме доступу до онлайн-ринків ЄС та передових цифрових технологій, що прискорить розвиток цифрової економіки України. Він забезпечить відповідність європейським стандартам та сприятиме поступовому наближенню України до європейського рівня цифрового розвитку. Регуляторне наближення до цифрового права ЄС сприятиме зменшенню регуляторних обмежень цифрової торгівлі між Україною та ЄС до рівня обмежень держав-членів ЄС шляхом використання спільних принципів, стандартів і сумісних систем. Зростання продуктивності української економіки та зниження трансакційних і торгових витрат у торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС забезпечує розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках. Динаміка користувачів електронної комерції у розвинутих країнах в порівнянні з Україною наведено на рис. 2 для розуміння першої переваги розвинутих країн у розвитку цифрової торгівлі.

Як видно з рис. 2 розвинуті країни такі як: Китай, США, Німеччина та Великобританія ілюструють набагато вищі показники цифрової торгівлі у порівнянні із Україною. Передумовою такого розвитку є багато економічних умов, таких як: розвинута економіка, членство в Європейському Союзі, рівень ВВП, конкурентоспроможність країни на глобальних ринках та інше. Проте, на думку автора, для України порівняння з розвинутими країнами є передумовою для стрімкішого розвитку ґрунтуючись на досвіді розвинутих країн. Саме це на рис. 2 ілюструє прогноз показників, планується що у 2025 році показники України зростуть на 24% у порівнянні із 2021 роком, що свідчить саме про стрімкий розвиток. Розвиток цифрової торгівлі багато в чому залежить від технологічного прогресу та кваліфікованих кадрів. Проникнення Інтернету у цьому аспекті є одним із ключових показників. Тому, на рис. 3 проаналізовано динаміку показників проникнення інтернету та проникнення цифрової торгівлі 15 країн серед яких: Великобританія, США, Японія, Франція, Польща та інші.

Як видно, з рис. 3 Великобританія є лідером серед країн за показниками проникнення цифрової торгівлі та рівня проникнення Інтернету в 2021 році. Глобальний ринок цифрової торгівлі становив 2,5 трильйона доларів США. Китай залишається найбільшим ринком електронної комерції у світі з доходом у 1111 мільярдів доларів США у 2020 році. США, Японія, Велика Британія та Німеччина поряд із Китаєм також увійшли до 5-ти найкращих країн електронної комерції за доходами у 2020 році.

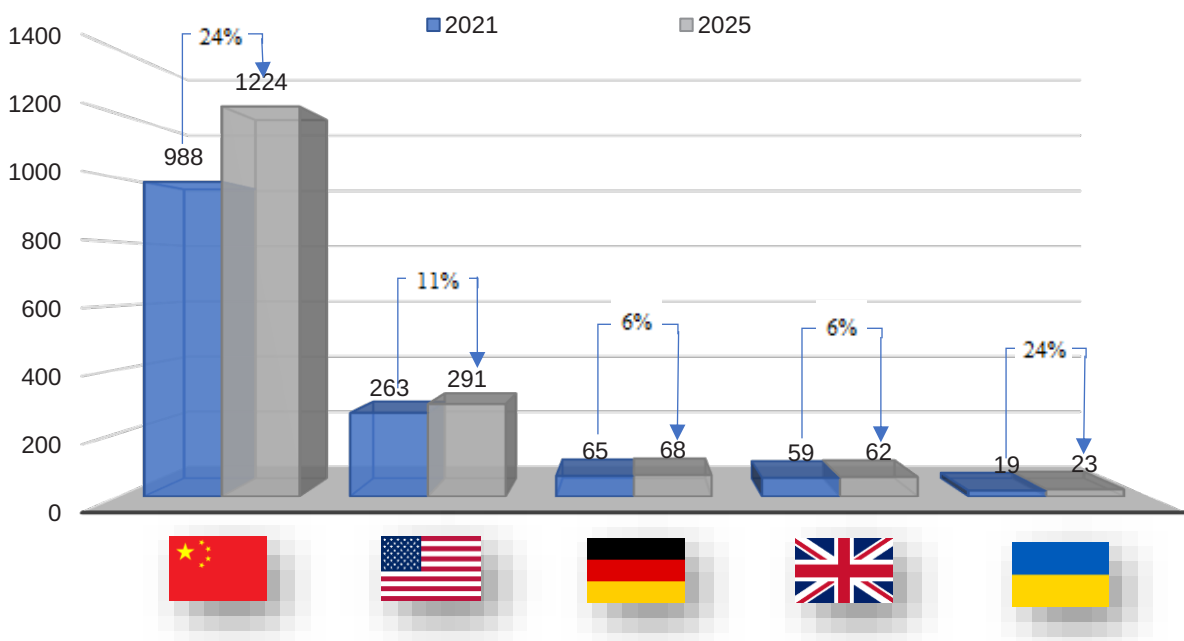

Рис. 2. Динаміка користувачів цифрової торгівлі у розвинутих країнах в порівнянні з Україною

Джерело: побудовано автором на основі [1]

■ Проникнення цифрової торгівлі ■ Проникнення Інтернету

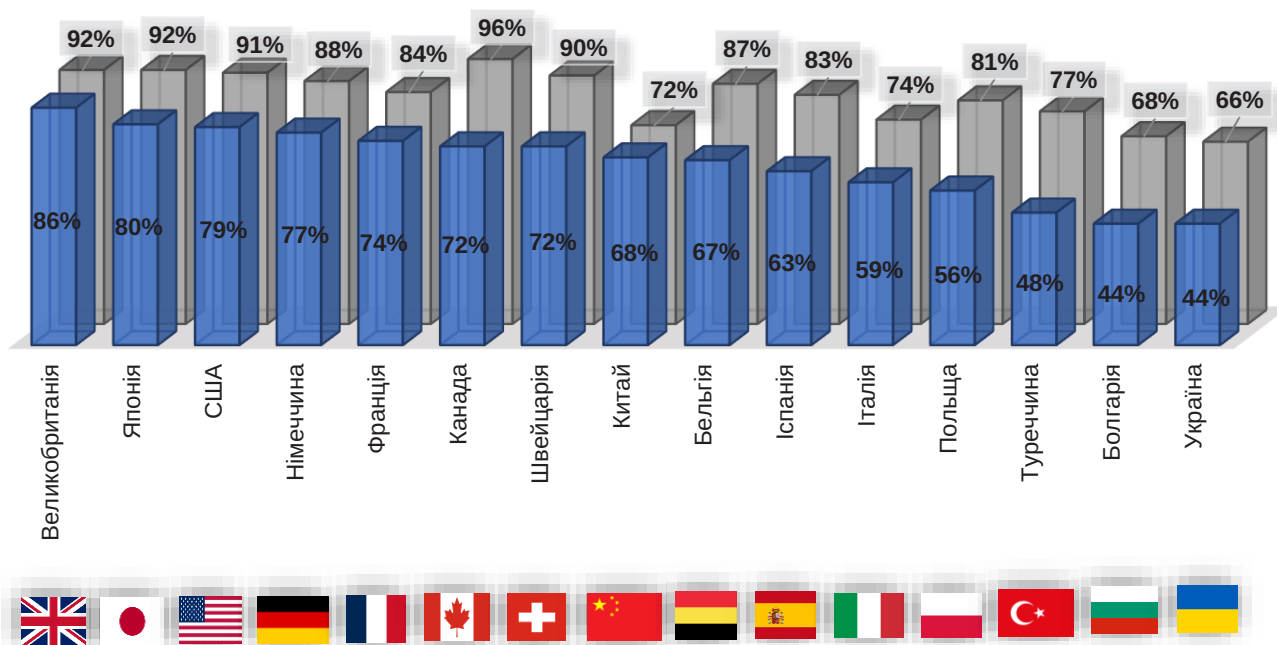

Рис. 3. Динаміка проникнення цифрової торгівлі та рівня проникнення Інтернету в 2021 році

Джерело: побудовано на основі [1]

Проте, в рамках дослідження, автором наголошується на тому що у 2022 році Україна та Великобританія підписали Угоду про цифрову торгівлю, саме це ще раз підкреслює необхідність та доцільність впровадження закордонного досвіду до національного економічного середовища. Для детального розуміння сучасного стану цифрової торгівлі, автором пропонується розкрити ключові аспекти цифрової торгівлі України, шляхом виокремлення критерію та проведення оцінки українського ринку.

Систематизуючи дані з таблиці 1, варто зазначити, що є перспективи для ефективного розвитку цифрової торгівлі України, про це свідчать показ-

ники які з кожним роком стрімко ростуть (обсяг ринку топ-100 українських інтернет-магазинів зріс на 54% з 2018 року), проте є досить зрозумілим що для України в умовах сьогодення є фактори які уповільнюють цей процес. Тому що масштабне вторгнення Російської федерації не тільки уповільнює розвиток цифрової торгівлі, а і робити перешкоди для підтримання існуючого рівня.

Структура ринку зростання чистих продажів наведено на рис. 4.

Аналізуючи показники наведені на рис. 4, постерігається динаміка до зростання показників. Так, наприклад в 2020 році вони зросли на 54% у порівнянні з 2018 роком, це великий зріст, врахо-

Таблиця 1

Ключові аспекти цифрової торгівлі України

Критерій	Оцінка українського ринку
Потенціал зростання	Обсяг ринку топ-100 українських інтернет-магазинів зріс на 54% з 2018 року; Обсяг ринку ТОП-5 українських магазинів зріс на 63% з 2018 року.
Розподіл чистих продажів	На 5 найкращих магазинів припадає 30% від 100 найкращих чистих продажів в Україні у 2020 році; На 6–25 найкращих магазинів припадає 38% від 100 найкращих чистих продажів в Україні у 2020 році.
Частка онлайн у загальному обсязі роздрібних продажів	Електроніка та медіа має найвищу частку онлайн серед усіх українських категорій; Міжнародне порівняння онлайн-акцій показує, що існує потенціал для більшого проникнення онлайн українських категорій.
Частка онлайн-чистих гравців	З точки зору цифр, 43% з топ-100 українських магазинів є чистими гравцями – 36% з точки зору продажів; У Китаї частка чистих гравців вища за кількістю (50%) і за обсягом продажів (74%).

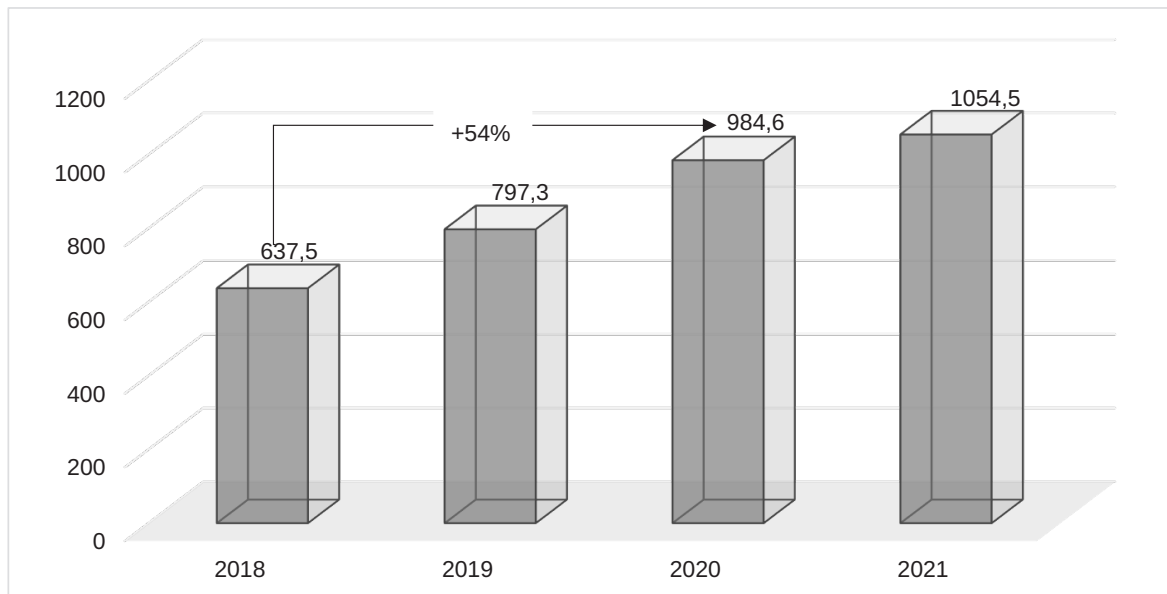
вуючи відстань між показниками 2 роки. На думку автора, для досягнення мети дослідження доцільним є розкрити за рахунок чого зростають показники, тобто які галузі в цифровій торгівлі України є найактуальнішими. Структура ринку: поділ на категорії наведено на рис. 5.

Як видно з рис. 5 існують такі категорії, як мода, електроніка та ЗМІ, іграшки та хобі, меблі та побудова техніка, а також продукти харчування та особистий догляд. Варто зазначити що саме продукти харчування та засоби особистої гігієни є найбіль-

шою категорією в українській цифровій торгівлі з 325 мільйонами доларів США.

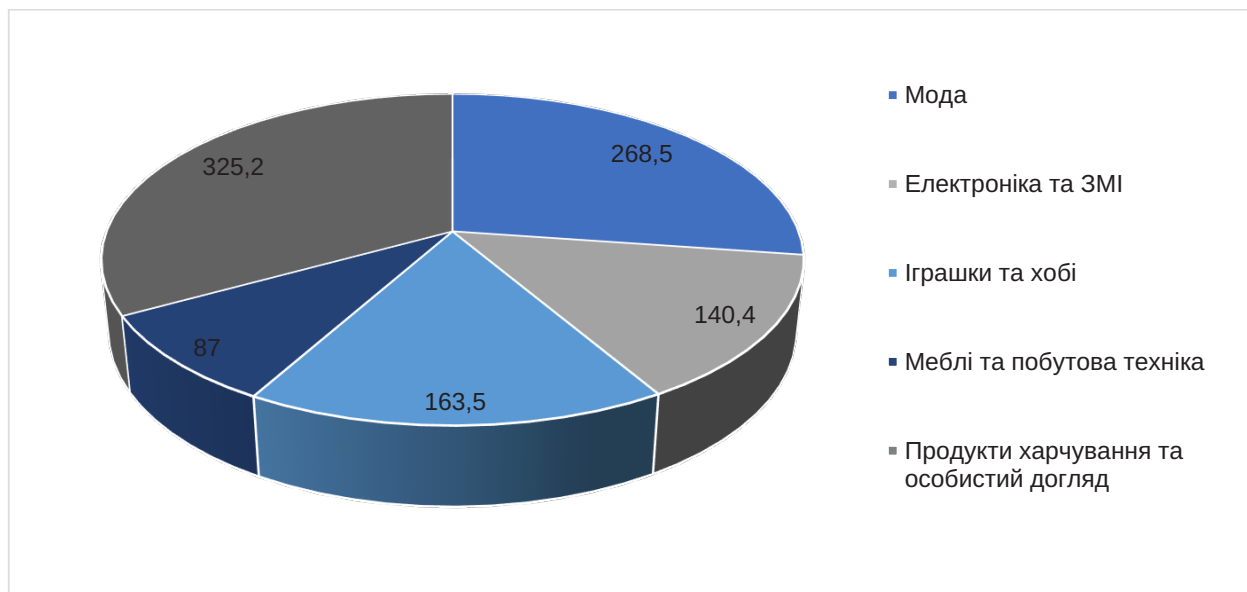
Як видно, з рис.6 використовуються три перспективи для визначення гармонізації цифрової торгівлі між Україною та ЄС: екосистема, законодавство та стандарти.

Екосистема цифрової торгівлі виступає як взаємодія складної мережі або взаємопов'язаної системи. Її можна визначити як мережу взаємопов'язаних елементів, які складають повний цикл купівлі та продажу товарів і послуг в електро-

Рис. 4. Динаміка чистого обсягу продажів цифрової торгівлі (100 найкращих інтернет-магазинів України в мільйонах доларів США)

Джерело: побудовано на основі [1]

Рис. 5. Чистий обсяг продажів цифрової торгівлі (100 найкращих інтернет-магазинів України в мільйонах доларів США у 2020 році)

Джерело: побудовано автором за [1]

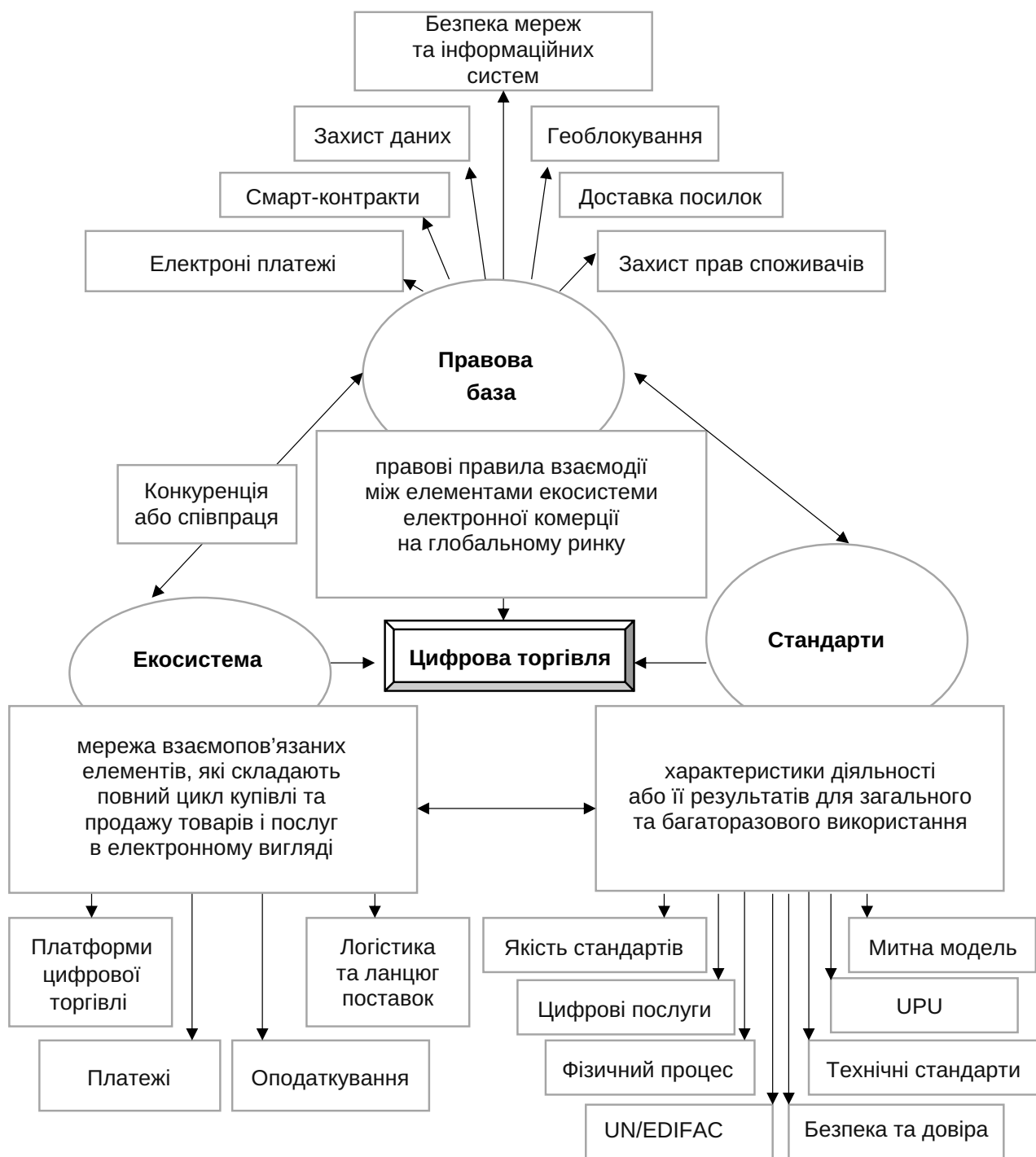

Рис. 6. Гармонізація цифрової торгівлі між Україною та розвинутими країнами

Джерело: запропоновано автором

ному вигляді. Структура екосистеми цифрової торгівлі охоплює такі області: платформи електронної комерції, платежі, оподаткування і логістика та ланцюг поставок.

Правова база знаходиться у взаємозв'язку з екосистемою цифрової торгівлі за допомогою серії заходів, результатом якої є конкуренція або співпраця. Загальна правова база і законодавство кожної країни визначають правові правила взаємодії між екосистемою цифрової торгівлі на глобаль-

ному ринку. Структура законодавчої бази цифрової торгівлі охоплює такі сфери, як захист прав споживачів, доставка посилок, безпека мереж та інформаційних систем, геоблокування, захист даних, смарт-контракти та електронні платежі.

Набір стандартів, пов'язаних з цифровою торгівлею, надає вказівки та характеристики діяльності або її результатів для загального та багаторазового використання. Стандарти надають окремим особам, підприємствам і організаціям, спільну

основу для взаєморозуміння. Стандарти в основному стосуються продуктів, послуг або систем. Структура розділу стандартів цифрової торгівлі охоплює такі сфери: якість стандартів, цифрові послуги, фізичний процес, зацікавлені сторони та обмін інформацією на основі UN/EDIFACT, обмін зацікавленими сторонами та інформацією на основі митної моделі, стандарти електронного обміну UPU, технічні стандарти, безпека та довіра веб-сайтів цифрової торгівлі.

На думку автора для гармонізації цифрової торгівлі між Україною та розвинутими країнами необхідним є подібна практика організації та реалізації цифрової торгівлі, якщо територія екосистеми функціонує подібно до цифрової торгівлі світу то це буде запорукою розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Впровадження гармонізації цифрової торгівлі дозволить усунути перешкоди для транскордонної цифрової торгівлі, збільшити обсяги транскордонної цифрової торгівлі та підготувати країну до майбутніх змін в цифровій торгівлі на глобальних ринках.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Напрямоком подальших досліджень варто зазначити, надання рекомендацій в галузі екосистеми, законодавства та стандартів, які повинні включати конкретні пункти для конкретних державних органів та недержавних зацікавлених сторін, які будуть використовуватися при побудові методичного підходу для оцінювання розвитку цифрової торгівлі України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. DIGITAL MARKET OUTLOOK. (2021). Statista Digital Market Outlook. URL: <https://www.statista.com/outlook/digital-markets#overview>.
2. Huaping G., Binhua G. Digital economy and demand structure of skilled talents – analysis based on the perspective of vertical technological innovation. *Telematics and Informatics Reports*. 2022. Vol. 7. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772503022000081>.
3. Meeterenab M., Trincado-Munozac F., Tzameret H. R., Vorleye T. Rethinking the digital transformation in knowledge-intensive services: A technology space analysis. *Technological Forecasting and Social Change*. 2022. Vol. 179. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162522001639>.
4. Ni W. Online and Offline Integration Development of Yiwu Cross-border E-commerce in Digital Economy Era. *Procedia Computer Science*. 2022. Vol. 202. P. 307–312. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050922005750>.
5. Okorieac O., Russellb J., Cherringtonc R., Fisherd O., Charnleyc F. Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the transition towards Net Zero Manufacturing. *Resources, Conservation and Recycling*. 2022. Vol. 189. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>.

6. Penga Y., Changqi T. Can digital transformation promote enterprise performance? – From the perspective of public policy and innovation. *Journal of Innovation & Knowledge*. 2022. Vol. 7. № 3. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444569X22000385>.

7. Гринько П. Л. Цифрова трансформація бізнесу в умовах розвитку інноваційних процесів в Україні. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2020. № 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/342046921_The_Digital_Transformation_of_Business_in_the_Context_of_Development_of_Innovative_Processes_in_Ukraine.

8. Ночвай В., Корявцев М., Кульчицький І., Олексюк Л., Приходько О., Гороховський К., Грига В. Проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн СхП. *ГС «Центр розвитку інновацій»*. 2020. URL: <http://surl.li/aydz>.

9. Проект «Підтримка діяльності УНП ФГС СхП». Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? *Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень*. 2020. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf.

10. Синявська О. О. Електронна торгівля в Україні: тенденції та перспективи розвитку. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2019. № 9. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/14462/13596>.

11. Шевченко І. О. Метавесвіт як платформа цифрової торгівлі. *V Міжнародна науково-практична конференція «Concepts and use of technologies in practice»*, р., Лондон, Великобританія. 28–30 листопада, 2022. С. 74–77.

Шевченко І. О. Смарт-контракти як концепція технології блокчейн в цифровій торгівлі. *The IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education»*, Munich, Germany. 21–23 листопада, 2022. С. 116–120.

12. Шевченко, І.О. Розвиток цифрової торгівлі Україна – ЄС: оцінка та перспективи. VI Міжнародна науково-практична конференція «Scientific discussions and solution development», Грац, Австрія. 05-07 грудня, 2022. С. 95–98.

13. Яворський П., Таран С., Шепотило О., Гаманюк О. Інтеграція України у єдиний цифровий ринок ЄС. Потенційні економічні переваги. *ГО «Український центр європейської політики»*. 2022. URL: http://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf.

REFERENCES:

1. DIGITAL MARKET OUTLOOK (2021). Statista Digital Market Outlook. Available at: <https://www.statista.com/outlook/digital-markets#overview>.
2. Hrynkо P. L. (2020) Tsyfrova transformatsiia biznesu v umovakh rozvytku innovatsiinykh protseviv v Ukraini [The Digital Transformation of Business

in the Context of Development of Innovative Processes in Ukraine]. *Biznesinform*, vol. 3. Available at: https://www.researchgate.net/publication/342046921_The_Digital_Transformation_of_Business_in_the_Context_of_Development_of_Innovative_Processes_in_Ukraine.

3. Huaping G., Binhua G. (2022) Digital economy and demand structure of skilled talents – analysis based on the perspective of vertical technological innovation. *Telematics and Informatics Reports*, vol. 7. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772503022000081>.

4. Iavorskyi P., Taran S., Shepotylo O., Hamaniuk O. (2020) Intehratsiia Ukrainy u yedynyi tsyfrovyi rynek YeS. Potentsiini ekonomichni perevahy. [Ukraine's integration into the EU's single digital market. Potential economic benefits]. *HO «Ukrainskyi tsestr yevropeyskoi polityky»*. Available at: http://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf.

5. Meeterenab M., Trincado-Munozac F., Tzameret H. R., Vorleye T. (2022) Rethinking the digital transformation in knowledge-intensive services: A technology space analysis. *Technological Forecasting and Social Change*, vol. 179. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162522001639>.

6. Ni W. (2022). Online and Offline Integration Development of Yiwu Cross-border E-commerce in Digital Economy Era. *Procedia Computer Science*, vol. 202, pp. 307–312. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050922005750>.

7. Nochvai V., Koriavets M., Kulchytskyi I., Oleksiuk L., Prykhodko O., Horokhovskiy K., Hryha, V. (2019) Problemy ta perspektyvy harmonizatsii tsyfrovoho rynku Ukrainy z rynkamy YeS ta krain SkhP [Problems and prospects of harmonization of the digital market of Ukraine with the markets of the EU and CIS countries]. *HS «Tsestr rozvytku innovatsii»*. Available at: <http://surl.li/aydlz>.

8. Okorieac O., Russellb J., Cherringtonc R., Fisherd O., Charnleyf F. (2022) Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the transition towards Net Zero Manufactur-

ing. *Resources, Conservation and Recycling*, vol. 189. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>.

9. Penga Y., Changqi T. (2022) Can digital transformation promote enterprise performance? – From the perspective of public policy and innovation. *Journal of Innovation & Knowledge*, vol. 7, no. 3. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444569X22000385>.

10. Proiekt «Pidtrymka diialnosti UNP FHS SkhP». (2020). Tsyfrovi transformatsii v Ukraini: chy vidpovidaiut vitchyzniani instytutysiini umovy zovnishnim vyklykam ta yevropeiskomu poriadku dennomu? [Digital transformations in Ukraine: do domestic institutional conditions correspond to external challenges and the European agenda]. *Poliskiy fond mizhnarodnykh ta rehionalnykh doslidzhen*. Available at: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf.

11. Shevchenko I. O. (2022) Rozvytok tsyfrovoy torhivli Ukraina – YeS: otsinka ta perspektyvy [Development of Ukraine-EU digital trade: assessment and prospects]. *VI Mizhnarodna naukovo- praktychna konferentsiia «Scientific discussions and solution development»*, *Hrats, Avstriia*, pp. 95–98.

12. Shevchenko I. O. (2022) Smart-kontrakty yak kontseptsiiia tekhnolohii blokchein v tsyfrovii torhivli. [Smart contracts as a concept of blockchain technology in digital trade]. *The IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education»*, *Munich, Germany*, pp. 116–120.

13. Shevchenko I. O. (2022) Metavsesvit yak platforma tsyfrovoy torhivli. [Metaverse as a digital commerce platform]. *V Mizhnarodna naukovo- praktychna konferentsiia «Concepts and use of technologies in practice»*, *London, Velykobrytaniia*, pp. 74–77.

14. Syniavska O. O. (2019) Elektronna torhivlia v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy rozvytku. [Electronic trade in Ukraine: trends and prospects for development]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina*, vol. 9, pp. 126–132. Available at: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/14462/13596>.